

Copyright Law

ש"ת שואל ומשיב מהדורה א' ח"א סימן מד-עקרוני

ודרך אגב אסמוך בזה מ"ש אודות הסכמות וגזירות שגוזרין הרבנים על הדפסות והמדפיסים פורצים בה ואמרתיו לבאר ואכתוב בזה מה שהשבתי להרב החריף מוה' שמואל וואלדבערג נ"י אבד"ק זאלקווא והקרייז ביום א' וישלח תרכ"א י"א כסליו וז"ל מכתבו הגיעני ואשר פסק בדבר אשר תבע ר' א"י מדפיס מלבוב את ר' יוסף הירש באלאבאן מק' בדבר הדפסת הש"ע י"ד עם הפמ"ג וחוות דעת ופתחי תשובה שמדפיס ר' יוסף צבי שלא יוכל ר' א"י למחות וע"ד הפ"ת תלוי באם ר"צ יש לו הורמנא מה בדינא דמלכותא אז דמ"ד ואם לא לא ובא כעת לבאר טעמו והנה החל ע"ד הפ"ת שטען רא"י שקנה הזכות מאת המחבר וע"ז השיב מעלתו שמה מוכר ראשון לשני כל זכות שיבא לידו וכאן המחבר עצמו אין לו כח וזכות בזה מאחר שבהדפסה ראשונה שנת תקצ"ו לא נזכר שום איסור ואם היה נזכר איסור ה' אפשר לדון שיש איסור עד לכות זמן שגבל ואף לאחר שנמכר הספרים אבל אם לא נזכר שום זמן אין מקום לאיסור כלל והביא הך דש"ת רמ"א סי' י"ד /י' שהטעמים שם לא שייכי כאן שהרי כבר מוכר ספריו וגם אין הספרים שוים שהמחבר הדפיס ש"ע קטנים עם בה"ט ופ"ת וזה הדפיס גדולים ואיש שיש לו הש"ע גדולים לא ירצה לקנות הש"ע הגדולים בשביל הוספת הפ"ת לבד ולא ברי היזיקא ובפרט שכבר מוכר המחבר הספרים ואין לחלק בין מדפיס ספר שכבר נדפס בין הדפסת ספר חדש והנה כל דבריו תמוהים דזה ודאי שספר חדש שמדפיס מחבר וזכה שדבריו מתקבלים ע"פ תבל פשיטא שיש לו זכות בזה לעולם והרי בלא"ה אם מדפיסים או מחדשים איזה מלאכה אינו רשאי אחר לעשות בלא רשותו והרי נודע שר' אברהם יעקב מהרובשוב שעשה החשבון במאשין כל ימיו קבל שכרו מהקיר"ה בווארשא ולא יהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם וזה דבר שהשכל מכחישו ומעשים בכל יום שהמדפיס חבור יש לו ולב"כ זכות וזה איזה שבועות שהמדפיס מהלבארשטאט רצה להדפיס ים התלמוד ומפה"י שנית ושאל רשיון ממני ומגיסי הגאון נ"י ואם יאמר ששם לא מוזכר זמן מוגבל הנה בצ"ח שנדפס בזאלקווא ע"י ר' שלמה רבין שטיין נדפס שם שנדפס בהרשאת בני הגאון הצ"ח והרי שם לא גזרו איסור כלל ואפ"ה לא חפץ להדפיס בלתי רשות שהוא איסור גמור ומה שנמצא בספרים שהמחבר מדפיס וגוזרים עד זמן מוגבל לאו משום שאין לו כח לאיסור עולמית ז"א דבשלו אדם רשאי לגזור שלא ידפיסו עולמית בלתי רשותו או ב"כ רק שאדברא המחבר בעצמו רוצה שידפיסו ספריו אחר שיוזכה למכור ספריו ומבקש שיפוצו דבריו ע"פ תבל אבל אם באמת מחבר ספר הנצרך כעין ספר פ"ת שרבו הקונים מפני שהוא מלוקט מהרבה ספרים והמורים צריכים לו כי אתו כ"ע ושיילי בקצורו פשיטא שיש כח בידו ומ"ש שהמחבר לא כתב איסור הנה אף אם לא הי' כתוב איסור הי' אסור להשיג גבולו אבל באמת במדינת רוסיא איסור וחרם וקונם אסור להזכיר ולא ישמע על פינו כי מצד הממשלה אין כח בידם לגזור אף לבקש ומה"ט לא נאמר שום איסור וגם במדינתנו יש חק בהדפסה מבלי להדפיס מצד חוקי הממשלה ומה כח ב"ד יפה כ"א יעשו דרך בקשה ואף אם נמצא לפעמים גזרה וחרם הנה המלכות של חסד הם כמתעלמים ולפעמים כשהמדפיסים מערערים ענש יענשו לכך לא נכתב בתורת גזרה בלי דרך בקשה ובש"ס דפוס רשנצקיא נמצא מהקיר"ה גזרה והסכמה שלא ישנו ככולם ומצד הדין ד"ת אסור להשיג הגבול ומ"ש מעלתו עוד שגם בלא מוכר ספריו כל שהוא ממדינה למדינה אין איסור כמ"ש הגאון מוה' דוד שליט ז"ל על ספר לבושי שרד י"ד שנדפס בריבשוב שנת תקע"ט הנה לא צריך לחפש אחרי הסכמת רד"ש ז"ל וכבר נדפס הסכמת כנסת יחזקאל שנת תצ"ד על הדפסת ש"ס וכן כתב דו"ז הגאון בעל ישועת יעקב על הדפסת ש"ס בוויין שנת תקס"ו שממדינה למדינה אין רשות ושם טעם ברור משום שאין אפשרות להביא ממדינה למדינה מצד איסור שחקק קיר"ה ואם כן לכך מותר להדפיס אך כ"ז אם מדפיסים ספר שנדפס כבר אבל מחבר לעצמו בכחו למחות על כל העולם ומה שרמז מעלתו שאם בפירוש גזרו על כל העולם יש כח ביד הרבנים ורמז לשר"ת מיוחסות לרמב"ן שנדפס הסכמה מהגאון מוה' רצ"ה ז"ל וגם ספר פרי תואר שנדפס בהסכמת הגאון בעל ישועות יעקב. והנה לדעתי זה א"א ובאמת אם היה אחד מדפיס במדינה אחרת לא היה כח בידם למחות ואולי היה אז נקל להביא ממדינה למדינה ול"ש הטעם אבל כל שאסור ממדינה למדינה מצד חק הקיר"ה פשיטא שיש כח בידם להשיג כמ"ש בעל כנס"י ובעל ישועת יעקב ז"ל בעצמו ואחריו מלאנו כ"פ וכתבנו כן והנה בהדפסת ש"ס ווילנא ומדפיסי סלאוויטא הרעישו העולם נמצא בכרך שבת הסכמת הגאון מוהרמ"ס ז"ל וכתב שבשנת תקפ"ג כתב הגאון מוהר"ם בנעט ז"ל להגאון מוהרמ"ס ז"ל שלדעתו לא מצא שום איסור לעכב למדפיס אחר בפרט בהדפסת לא חדש ואין כח ביד שום רב ומורה לגזור על מדינה אחרת כמ"ש בשר"ת הריב"ש והשיב הגאון מוהרמ"ס כי זה נעשה למען לא יתבטל מלאכת הדפוס. והנה מזה מבואר שאם מצד חוקי המדינה א"א להביא למדינה אחרת א"כ מה כח ב"ד יפה וא"א לגזור על מדינה אחרת דל"ש טעם דנעילת דלת אמנם כ"ז באם מדפיסים דבר שכבר נדפס אבל במה שמדפיס מחבר לעצמו יש כח בידו בעצמו לגזור על כל העולם וכן מצינו בהקדמת הפלאה ז"ל שגזר בעצמו על כל מדפיסים שלא ידפיסו בלתי רשותו ומה שהמחבר נוטל הסכמות הוא על גוף הספר אם ראוי הוא לאדפוס אדרא. ודרך אגב מזכירים המשך שנים שהמחבר בעצמו רוצה שאח"כ ידפיסו ספרו שנית ומ"ש שאין ספק שהגאונים שנתנו הסכמה לר' א"י בשנת הרה"י על י"ד היה טעמם בשביל זה שממדינה למדינה אין איסור הנה המסכימים בעוה"ר אינם משגיחים רק להרבות כבודם וע"ז אני קורא ומרגלא בפומי שבזה יפול מאמר אשרינו שאנו מסכימים ומחריבים שאינם שמים על לב זכות והכח בהסכמה. והנה מ"ש מע"ל שגם בהסכמתו לא נזכר שום איסור רק שאני מבקש שלא ידפיסו שנית הנה כבר כתבתי כי אין כח בידינו רק לבקש מאמר התורה שלא ישיגו גבול וגם מ"ש שאפ"י אם היה נזכר בפירוש הסכמה באיסור בכ"ז כל שלא נכתב שלא ידפיסו בלי גירעון ותוספת נוכל להדפיס שלא יהיה כמתכונתו ממש הנה דבר זה מביא לידי גיחוך וניזול בתר טעמא שאחר שכל הסכמה היא רק משום נעילת דלת בפני עושי עולה שלא יהיו שלוחי מצוה ניזוקין ואם יהיה מותר כשיחסר דבר אחד מה הועילו חכמים בתקנתם וזה יבא לידי היזק רב עד"מ כשידפיס בלי חוות דעת יגיע לזה נזק רב בהדפסת י"ד הגדול שעלה להוצאה מרובה ובכל כה"ג אמרינן דדברים שבלב הוו דברים כל שהן דברים שבלב ובלב כל אדם כמ"ש הר"ן גבי שטר מברחת ומהר"ט בתשובותיו ומ"ש מעלתו שאין הסכמה חל בעוד שלא נדפס הספר הנה אמת נכון הדבר שאין איסור הסכמה חל אם מקבל ההסכמה ומטמינה בתוך חיקו ואף שהגאון מוה' מיכל אבד"ק ברלין עשה כן בהדפסת ספר יפה מראה על האגדות הירושלמי הנה כבר הרעישו כל הרבנים ע"ז כאשר כתב בהקדמת בעל זרע אברהם על הירושלמי אבל אם כבר הכין כל מכשירי הדפוס ומתחיל להדפיס הרי זה משיג גבול ומ"ש כי א"כ יש נעילת דלת בזה שמא לא ידעו מהסכמת הגאונים הנה מצינו בספר אחד שהדפיס מדפיס אחד ספר אבודרהם הדפיס עם פירוש התפלה וכתב שאח"כ שמע שהגאון הנ"ב נתן הסכמה ונענש במיתת בתו רח"ל אך אם כבר התחיל להדפיס בלי ספק כל המדפיסים ידעו מזה ובפרט בזמנינו אשר תיכף נודע ע"פ תבל ע"פ מה שניתן להמגידי בליק ומה גם בספר הזה שמדפיס ר"ז הוא הנותן עצה ויקבל

רי"צ בחרם אם אין ר"ז הנ"ל המסית בדבר הזה והוא א"י להדפיס בשביל שהשליש כתביו בידיים שלא ישיגו גבולם זה ביר"ד וספרים אחרים וזה בספרים אחרים ודבר זה נודע לנו בבירור וע"כ פשיטא שאסור להשיג גבולם ומה גם שיש בזה כל האיסורים שהאריך המהרש"ל בתשובה סימן ל"ה והמ"ב סימן כ"ז ובשו"ת חוות יאיר ומה גם בזה אף שכבר כלה הספרים אסור להדפיס כי באמת המדפיס רוצה להדפיס יותר רק שאין לו כ"כ ממון ומדפיס בזא"ז = בזה אחר זה = וגם כי העולם נצרכים מאוד להיר"ד וא"א להם להמתין וע"כ לפענ"ד ברור עם המדפיס רא"י.

שו"ת בית יצחק יורה דעה ב:עה – דינא דמלכותא

בדבר השאלה מי שהביא כחצי חרושי תורה חס מותר לחזר להעתיק מהם ולהדפיסם שלא ברשות היורשים אף אם העתיק בחיי המחבר או יס צו עשום גז' .

א תשובה

הנה כתיב דיעה זכות ההדפסה לטובת הכלל דמנואר זק"י רע"ו ברמ"א דטובת הנאה אינה ציוקה ולפי דברי הס"ד הם הדבר נד היורשים זכו היורשים ונס טובת הכלל ציוקה והביא דברי הקל"ח שהוא מחלוקת בין השנ"ה והס"ד וה"ה הכה הכהנים נד היורשים חליל צמחוקה וכנצי לא כן ידעה רהי הכהנים מהם מעט של היורשים ואם רולה אחר להעתיקם ודאי יכולין למחות ציר. על כן אין הספק רק אם העתיק הכהנים שלא צדיעה היורשים או בחיי המחבר אם מותר להדפיסם, וזה בהשקפה ראשונה לא ארע הפרש בין אם עמע צע"פ חידושי תורה או ראה צכתה ועמע עלמך שרי עמע מחבר חידושי תורה או עמוד אללו הכי אין מותר ללמד לאחרים ולפרסם חידושי תורה עלו צטס אומרו. ואפי' לאלפי אלפי חלמדים היוקעצים לקולו ולמה אם ראה צכתים לא יוכל לפרסם צטס אומרו למען עמענה: יצדן צעלמא. אך יס לחלק דכטעמע עמעו צע"פ אם לא אחר לו צבל יאמר שרי לא הקפיד אם יאמר לאחר ואם אחר לו צבל יאמר ודאי אסור לומר לאחרים דהתורה והחידושי ריני' הוא ויכול לומר לך רליתי להגיד אלל צלל אחר עלא יאמר מותר ללמוד לאחרים וחריצה עוסק עלזה צה עשלא"כ כקיים לו ככתים הנה אם העתיק ברשות המחבר והעמבר לא אחר לו עמקפיד עלא יראה לאחרים ודאי עקכיס עילמד עם אחרים וה"ה עמותר להדפיס אף כשהעתיק עלא צדיעה המחבר או עלא צדיעה היורשים יס להקפיק והנה מדברי רמ"א נח"ו ק"ס רל"צ והוא מהמדכדי דעמקפיד אלל ח"ה קפריס מותר לקרות ולעתיק עמעו כי ודאי ארעמא דהכי עקידו אללו וכי הס"ד

ה אמנם

מלך דינא דמלכותא אסור צמדינחנו להדפיס וכתיב עאל אם נאמר נבבן דא דינא דמלכותא דינא אוחיל עקותר לדי"ה. הנה צבי' אגדה ק"י רל"ע עמואל דמל"ל מועמו על יס לר"ך להחזיר מלך דינא דמלכותא. וכק"י עכ"ו עמואל דלר"ך להחזיר עכה דינא דמלכותא דהכי כסיני וכי' הס"ד דמלך הפנהב חייצ להחזיר. ולפי"ו י"ל ה"ה צה עכנר נהנו עלא להדפיס ציראה הפלכות חייצ להחזיק בדינא דמלכותא צטטס ע"ל דדוקא מה עסוא כנר די"ה להפסיד עמען על ידו הד"ה צחוקף אלל צנרר עדינא דמלכותא סוח להפסיד עניעה סריוח דלא עיקרי סיק ההכרח מלך די"ה לקיים דינא דמלכותא עסי"ע דאגדה לר"ך להחזיר. וכע"כ צדין זה עכנר כהצתי עהגאחן עלצנר כהצ עכן סוח עפי"י די"ה על כן לר"ך להחזיק בדינא דמלכותא. ועי' חח"ס חח"ע ק"י ע"ד עמואל נ"כ דכל עסי"ה עקנה לטובת צעלי אוענים עמוציים להחזיק בדינא דמלכותא וכע"כ סכא עסוח עקנה לטובת עמחצרים. והנה יעיין כתיב צסקדומה לח"ס יר"ד עזקנו עגאחן סלדיק לא רלה להדפיס ועכע"כ לסדריה עמען ליפול חיים ען עעולם ח"ו. וכי' עספ"ו עפקר כל מי ערולס להעתיקם יבא ריעתיקם אף מי כמותו לדיק עטנב רי"ה פרנקהו צריוח. צעו"ה כהיום סזה צני ח"ה עכיים ערה"ס והסכרה יאלן להספרנכ מה ע"ע להלכה לולל דינא דמלכותא לא ס"י לר"ך ליפול רשות עקפר סכדפס כנר. אך אין ריע צמדינחנו : די"ע דינא דמלכותא :

שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן מ

"ט מי שעושה טייפ מד"ת ואוסר להעתיקו בדבר אחד שעשה טייפ מדברי תורה וכותב שאוסר לעשות מטייפ שלו עוד טייפס ודאי אסור כי הוא ענין שוה כסף ועשה הטייפ להרויח מזה שאחרים שירצו יצטרכו לשלם לו שא"כ ליכא משום מדת סדום, וממילא כיון שהוא חפצו אין רשאיין ליקח אותו להשתמש בו שלא ברשות, ואף כשלא שמעו ממנו שאינו נותן רשות אסור להעתיק ממנו בסתמא כל זמן שלא הרשה בפירוש, ואדרבה בעל הדברי תורה כיון שאמר זה ברבים שכל אחד יכול להעתיק על טייפ אין לו שום רשות למנוע מלעשות טייפס, אם לא כשאמר לכל אלו שבאו לשמוע שאינו אומר אלא כשיבטיחו לו שלא יעשו טייפס מזה מאיזה טעם שאינו רוצה לפרסם דאף שלא שייך איסור גזל על זה איכא עכ"פ איסור מלעבור על דעתו אף כשיודעין השומעין שאינו רוצה גם בלא התנה וכ"ש בהתנה שאסור שהרי הטריחוהו באופן שאמר שאינו רוצה והוי כעשו מלאכה באחד בעל כרחו. ואף שהוא דברי תורה שחייב הרב להשמיע יש הרבה שאינו ראוי לפרסם משום שאין למסור אותם לכו"ע ויש שאין מורין כן וכדאשכחן בגמ' טובא, ולפעמים מחמת שלא ברור להרב אם דבריו נכונים ובדעתו שעוד יעייין בדבר אם הם ראויין, ויש נמי רשות להרב לאסור בשביל זה שלא יעשו טייפס דשמא יראה אח"כ הרב שאין דבריו נכונים ויתבייש, אף שמסתבר דאין לו רשות לאסור על התלמידים דבר כדי שלא ישכחו וכדי שיוכלו לחזור עליהן דהא זהו ג"כ מצורכי הלמוד לתלמידים הוא אך שיצום שלא יפרסמו עד שיאמר להם שהוא ראוי גם לפרסם, אבל על טייפ שהוא נעשה על זמן רב וליתן גם לאחרים יכול לעכב שלא יעשו כלל, אבל עכ"פ הוא ענין איסור אחר ולא איסור גזלה, אבל לעשות טייפ אחר מטייפ אחד ברשות הוא איסור גזל.

R. Asher Weiss: Gezel because you made it, because it is real, svara, minhag socharim, Mabal/Sedom.

בראשית רבה (וילנא) פרשה לא

ה קץ כל בשר בא לפני, הגיע זמנם להקצץ, הגיע זמנן לעשות בתה, הגיע קטיגורים שלהן לפני כל כך למה כי מלאה הארץ חמס מפניהם, איזהו חמס ואיזה היא גזל, א"ר חנינא חמס אינו שוה פרוטה, וגזל ששוה פרוטה, וכך היו אנשי המבול עושים היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים והיה זה בא ונוטל פחות משוה פרוטה וזה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין, א"ל הקב"ה אתם עשיתם שלא כשורה, אף אני אעשה עמכם שלא כשורה...